

Kramsvogel

Kramsvogel

Turdus pilaris (L.)

Status: Jaarvogel. Vrij talrijke broedvogel. Doortrekker in zeer groot aantal. Wintergast in groot tot zeer groot aantal.

Verspreiding: De Kramsvogel broedt in Limburg sinds 1971 en is na 1973 sterk in aantal toegenomen. Het broedgebied beperkt zich voornamelijk tot Zuid-Limburg (bezuiden Sittard), met concentraties in het hoogstam-boomgaardengebied rond Eijsden en plaatselijk in populierenbosjes langs enkele beken. In Midden-Limburg zijn slechts enkele broedgevallen bekend, terwijl het broeden van de soort in Noord-Limburg nooit met zekerheid is vastgesteld (fig. 1A en B). De kolonisatie van Limburg heeft plaatsgevonden vanuit het oostelijk deel van België, dat vanaf 1967 in en-

kele jaren door de Kramsvogel is bezet (DE LIEDERKERKE, 1976).

Tijdens de doortrek en in de winter kan de soort overal in de provincie worden waargenomen.

Voorkomen in het broedseizoen:

Vóór 1971 was de Kramsvogel een toevallige broedvogel: er zijn twee mogelijke broedgevallen (1938 te Roggel en 1961 te Arcen) en één zeker broed-

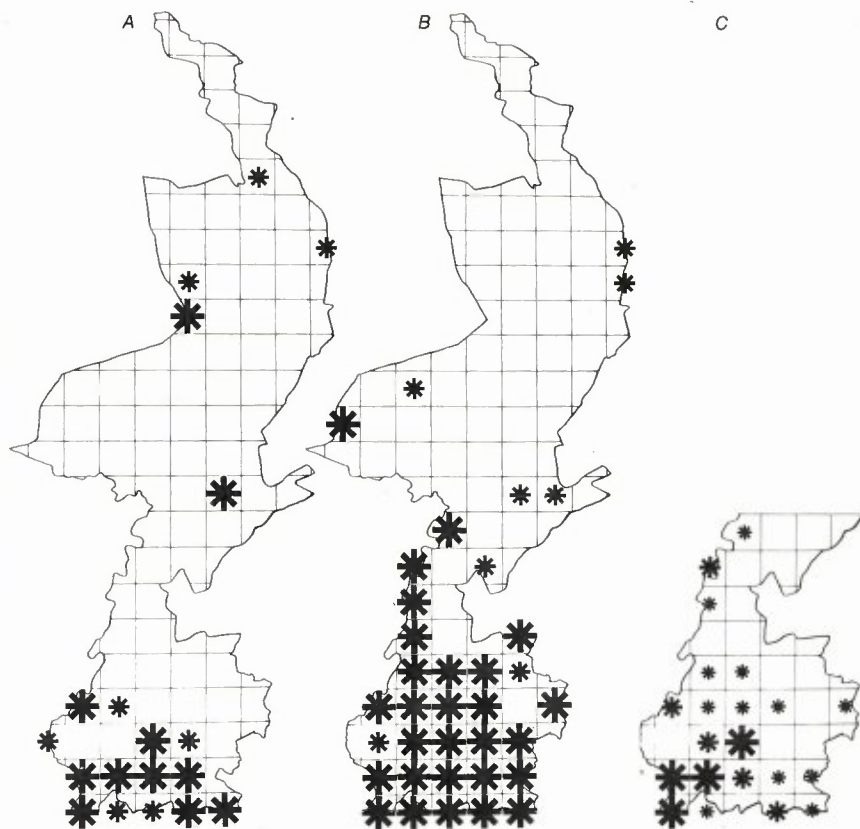
geval (1909 te Beek) beschreven (HENS, 1965). In 1971 broedt de soort te Schinveld en in 1973 te Vlodrop. Daarna heeft de Kramsvogel een vaste voet aan de grond gekregen in Limburg en is het aantal broedparen jaarlijks gestegen tot ca. 25 in 1976 en 40 in 1977. Inventarisaties van grote delen van Zuid-Limburg geven nog steeds een stijgende lijn te zien: in 1981 zijn 202 tot 216 waarschijnlijke en zekere broedgevallen vastgesteld, in 1982 zijn dat er 241 tot 259 (fig. 1C). Op grond van deze gegevens wordt de totale Limburgse populatie in 1982 geschat op 275 tot 325 broedparen. Hoewel in vrijwel alle Nederlandse provincies inmiddels broedgevallen van de Kramsvogel zijn vastgesteld, is het voorkomen in de meeste gevallen onregelmatig en het aantal broedparen gering. Dit betekent dat waarschijnlijk het grootste gedeelte van de Nederlandse populatie zich in Zuid-Limburg bevindt.

Van de Zuid-Limburgse populatie broedt 80-90% in hoogstamboomgaarden en populierenbosjes, met weilanden om te fourageren in de nabijheid; deze combinatie vormt het voorkeursbiotoop in Limburg. Het veelvuldig nestelen in hoogstamfruitbomen wordt mede in de hand gewerkt door het niet of slecht onderhouden van de boomgaarden: snoeiwerkzaamheden en het gebruik van bestrijdingsmiddelen worden soms jaren achterwege gelaten. Vestigingen worden voorts aangetroffen in parkbos, vochtig loofbos, bosranden, houtwallen en graften:

De geleidelijke toename van het aantal vestigingen duidt op een nog steeds voortgaand kolonisatieproces (zie tabel I).

Tabel I. Aantal vestigingen van de Kramsvogel in Zuid-Limburg in 1981 en 1982, onderverdeeld naar grootte-categorie.

Aantal broedparen per vestiging	Aantal vestigingen (tussen haakjes staat het percentage broedparen per grootte-categorie)			
	1981	%	1982	%
1	10	(5)	16	(7)
2-5	34	(50)	28	(39)
6-10	6	(25)	12	(39)
> 10	2	(20)	2	(15)
	Totaal 52		58	

Figuur 1. A. Verspreiding van de Kramsvogel als broedvogel in Limburg in de jaren 1973 t/m 1977 (ontleend aan TEIXEIRA, 1979); * : waarschijnlijk broedend; * : zeker broedend.

B. Verspreiding van de kramsvogel als broedvogel in Limburg in de jaren 1979 t/m 1982 (deels ontleend aan het SOVON-project voor Winter- en Trekvogels); * : waarschijnlijk broedend; * : zeker broedend. Aantal broedparen per Atlashek in 1981 en 1982 in Zuid-Limburg; * 1 - 5 broedparen; * 6 - 20 broedparen; * 20 broedparen.

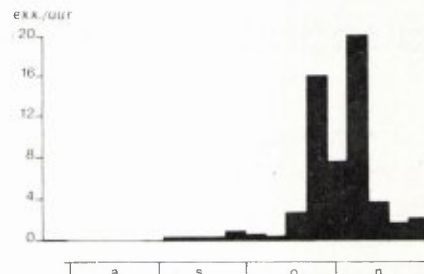
Ook het gemiddelde aantal broedparen per vestiging neemt geleidelijk toe: 3,9 tot 4,2 in 1981 en 4,2 tot 4,5 in 1982. De grootste vestiging bevindt zich te Eijsden en bestaat uit 25 broedparen (GANZEVLES en VAN TILLO, 1982).

Hoewel soms al eind maart bezette nesten worden aangetroffen, begint het broedseizoen meestal in de eerste weken van april. Er zijn evenwel paren die veel later tot broeden overgaan; het betreft dan vrijwel uitsluitend vestigingen van solitaire broedparen. In een aantal gevallen is een tweede broedpoging vastgesteld. De laatste jongen vliegen in de loop van juli uit.

Voorkomen buiten het broedsei-

zoen: In de jaren vóór 1975 ontbreekt de Kramsvogel in Limburg in de maanden juli tot en met september; er zijn slechts enkele waarnemingen bekend. Sindsdien is de soort ook in deze maanden vele malen waargenomen, vooral in Zuid-Limburg. Dikwijls betreft het eenlingen of kleine groepen, die fouragerend worden waargenomen of overvliegend in alle mogelijke richtingen. Van gerichte of regelmatige trek is nog geen sprake; slechts bij Eijsden zijn groepen van tientallen exemplaren vastgesteld (15-9-1977: 57 exx.; 11-8-1980: 45 exx.; 3-8-1982: 50 exx.).

De najaarstrek komt eind september op gang en duurt tot ver in november (fig. 4). Groepen van meer dan dui-

Figuur 2. Doortrekverloop van de Kramsvogel in Limburg: het gemiddelde aantal exemplaren per week; gegevens gebaseerd op tijdens ochtendtrektellingen op 8 telposten (aantal teluren: 1260) waargenomen trekkende Kramsvogels (N = 3667) in het najaar van 1978 t/m 1981.

zend vogels worden dan waargenomen op voedselrijke plaatsen, zoals boomgaarden met afvalfruit. Vorst en sneeuwval bepalen in belangrijke mate de grootte van de winterpopulatie. Bij vorstinvall kan massale wegtrek plaatsvinden (31-12-1978: meer dan 2500 exx. in één uur over Heerlen). Ondanks het feit dat de Kramsvogel 's winters op tal van plaatsen in grote aantallen kan voorkomen, is de soort in veel gebieden gedurende de wintermaanden opvallend afwezig. Slaapplaatsen van vele duizenden vogels, waarvan in andere provincies sprake is, zijn in Limburg nooit geconstateerd.

De voorjaars trek begint in maart en duurt tot ver in mei. Waarnemingen uit deze maand kunnen dus betrekking hebben op late voorjaars trekkers (4-5-1980: 30 exx. te Venray).

Literatuur

- GANZEVLES, W. en P. VAN TILLO, 1982. De Kramsvogel als broedvogel in Zuid-Limburg in 1981. *Het Vogeljaar* 30: 288-290.
- HENS, P.A., 1965. Avifauna van de Nederlandse provincie Limburg, benevens een vergelijking met die der aangrenzende gebieden. *Publ. Natuurhist. Gen. Limb.*, reeks XV. Tweede, herziene druk.
- LIEDEKERKE, R. DE, 1976. L'extension de l'aire de nidification de la Grive litorne (*Turdus pilaris*) en Belgique, de 1967 à 1975. *Aves* 13: 243-256.
- TEIXEIRA, R.M., 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. 's Graveland.

Auteurs:

Wim Ganzevles, Jaques Ummels, Jaap Stoffels, Fred Hustings, Frans Schepers, Frans Post, Ran Schols en Willem Vergoossen.